

Получена: 15.09.2017 г.

Приета: 22.12.2017 г.

ПРИНЦИПИ НА ИЗГРАЖДАНЕ НА АРХИТЕКТУРНИЯ ОБРАЗ НА СЪВРЕМЕННИТЕ ДЕТСКИ ГРАДИНИ

С. Георгиева¹

Ключови думи: детски градини, архитектурен образ, принципи, тематичен, колористичен, екологичен

РЕЗЮМЕ

Какъв е архитектурният образ на съвременната детска градина – разпознаваем или абстрактен, спокоен или динамичен, монохромен или полихромен, екологичен или технологичен?

В българската и чуждестранната практика е възможно да бъдат открити три основни подхода при формирането на този образ: **тематичен**, който залага на комуникативната форма, **колористичен**, който залага на абстрактната форма и цветовото откряване на различни елементи и детайли, и **екологичен**, който прокламира спокойствие и хармонично съжителство с природната среда.

През последните две десетилетия на ХХ век, заедно с отричането на модернизма като стил, довел до еднообразие и шаблонност в изграждането на архитектурния образ, широко разпространение получават изследванията на границата между различни области на познанието. За архитектурата особено влияние оказва семиотичният подход, който изследва комуникативните възможности на архитектурния език и неговото въздействие върху потребителите. Търсят се такива архитектурни форми, които да пресъздават разпознаваем архитектурен образ и съответно емоционално въздействие върху широката публика. Архитектурният образ на детската градина престава да бъде производна на икономически рестрикции, нормативни регулации и технологични ограничения. Наред с класическите принципи за функционалност, уют, комфорт, безопасност и ергономичност

¹ Снежина Георгиева, д-р арх., кат. „Жилищни сгради“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: georgieva.snezhina@gmail.com

все по-голямо значение се отдава на психологическото въздействие на средата и информационния ѝ потенциал върху детската психика. В съвременната практика може да се проследят няколко основни тенденции в изграждането на архитектурния образ на детските заведения, които може да се резюмират в три основни принципа:

- тематичен;
- колористичен;
- екологичен.

1. Тематичен принцип

Тематичният принцип се изразява в създаване на увлекателни сценарии/сюжети в архитектурната среда, наситени с приказни герои. Търсят се асоциации и метафори, близки до детската психика, които да направят образа на детските градини разпознаваем и създаващ положителни емоции. Съществуват различни подходи: от директното копиране и инкорпориране на познати образи от живата или неживата природа до пресъздаване на приказна среда, позната от виртуалната реалност на многобройните анимационни филми и приказки, предназначени за тази възраст.

Една от най-често използваните теми е тази за замъка. При това реализациите могат да препращат към конкретни исторически епохи и национални традиции или просто да използват познатите символи като стени, кулички, бойници и др. Могат да се интерпретират и композиционни принципи като например създаване на вътрешен двор, заобиколен от всички страни с обемите на детската градина, които предпазват средата на децата от външни влияния, както крепостта трябва да защити своите обитатели. Създават се причудливи форми, които може и да правят архитектурния образ разпознаваем, но несъмнено са свързани с редица компромиси по отношение на осветяването, функционалното съдържание и може би не на последно място – оскъпяването на обектите. Темата за образа на замъка е характерна за историческия постмодернизъм от края на миналото столетие. Широко разпространение получава в Русия като израз на носталгия към отминали епохи. В образа се включват и архитектурни форми, свързани с националната специфика, както и колажи на елементи от градската среда на минали епохи с въздействие на сценичен декор (фиг. 1, 2).

Фиг. 1. Детска градина „Чудо“,
Йошкар-Ола

Фиг. 2. Детска градина, Санкт Петербург,
арх. С. Шмаков

По-абстрактен е подходът на китайските архитекти, които създават една съвременна крепост, защитаваща децата от външния свят (фиг. 3). Дискусионно е дали тази изолация е подходящият възпитателен пример, но може би е достатъчно обоснована в гъсто застроени градски територии. В този пример липсва копиране на форми, а се интерпретира основният композиционен белег на крепостта – оградането на вътрешно защитено пространство.

Фиг. 3. Детска градина „Loop Kindergarten”, Китай, SAKO Architects

Детската градина има необичайни заоблени прозорци, оброчени с различни цветове. Цветовата палитра в интериора се състои от 18 различни цвята и нюанси. Композицията наподобява непрестъпна крепост с бойници около вътрешен двор.

Много по-жизнерадостен е приказният замък на детската градина в София, проектирана от архитектите Срадков и Лиловска (фиг. 4). Със своя мащаб, колористика и детайл той като че ли е създаден от въображението на децата и ги приканва да влязат в един свят на чудесата, където ги чакат вълнуващи приключения и срещи с приказни герои. Липсват огради, бойници, стени. Сградата е отворена и свободно контактува със заобикалящата природна среда. Създава впечатление на сбор от конструктивни елементи на пъзел или „Лего“.

Фиг. 4. Детска градина „Лори“, София, арх. Владимир Срадков, арх. Теодора Лиловска

Архитектурата се асоциира с приказен замък благодарение на симетричната композиция, страничните кулички, разнообразното оцветяване, оброчването на прозоречните отвори и главно на централната композиция във формата на кръг, маркираща входа и подчертаваща основната ос на сградата.

Подобно е впечатлението и от архитектурния образ на детската градина в Ню Делхи, който наподобява елементите от детски конструктор, комбинирани достатъчно случайно и хаотично, като че ли резултат от детското въображение, но също така и добре разпознаваем (фиг. 5). Идеята на архитектите е да се стимулира любознателността и изследователският дух на децата. Използването на асоциации с конструктор също пред-

ставява опит за създаване на разпознаваем от децата архитектурен образ на детското заведение. Този подход лесно се свързва със стила „деконструктивизъм“, като част от използваните елементи са завъртени под различни ъгли и често имат само декоративна функция. Цветовото разнообразие отново е водещо, но съчетано и с разнообразие в използваните форми. Необходимо е да се подчертае, че е възможно някои форми да имат и познавателно за децата значение като кръг, квадрат, правоъгълник, триъгълник.

Фиг. 5. Детска градина „Adharshila Vatika“, Ню Делхи, Индия

Друга тема, разпознаваема за детската психика е темата за къщата с двускатен покрив. Тя участва като градивен композиционен елемент в изграждането на композицията на редица детски градини в различни краища на света, като им придава по-дребен мащаб и структурност. Повторението на този познат за децата символ дава възможност за изграждане на детски градини с различна големина, включително до имитация на малки селища (фиг. 6 – 9).

Фиг. 6. Детска градина „Кита“, София, България, Studio Conveyer

Фиг. 7. El Caracol Kindergarten, Богота, Колумбия, Demos Architect

Фиг. 8. Frederksvej Kindergarten, Копенхаген, Дания, COBE

Фиг. 9. Детска градина с начално училище, San Vito di Cadore School Complex, Италия, Rossana Atena, Marco Sartella

Частната детска градина в София е с капацитет 40 деца. Характерно е разположението на зоната за игри и занимания на първо ниво, а тази за сън – на второ с активна комуникация между двете.

Детската градина в Колумбия използва познати за децата градски елементи като улица, къща и парк. Представява модулен мини град.

Детската градина в Копенхаген наподобява малко селище, съставено от 11 къщички с двускатен покрив и свързано застрояване, организирани около два атриума и външни дворчета. Предназначена е за 180 деца. Впечатлението от живописната композиция е, че градината като че ли е рисувана от деца.

В детската градина в Сан Вито ди Кадоре в Италия в цялостната композиция са инкорпорирани множество малки модулни къщички, които съдействат за по-дребния мащаб, визуалната и емоционална връзка с планината. Допълнително разнообразие е получено чрез повторение на различни по големина къщички с двускатен покрив във форма на пентагон.

Друг тематичен принцип е зооморфизмът – „приписване на животински характеристики и функции на хора, неодушевени предмети, природни стихии или митологични същества“ [10]. В архитектурния облик на съвременните детски градини не рядко откриваме имитации на животни, добре разпознаваеми от децата. Те могат да бъдат използвани директно като скулптури, интегрирани в архитектурния образ, както е с жирафа в детската градина във Франция или като изграждане на символна архитектурна форма, която може да се асоциира с някое животно, както е в двата примера с котка и охлюв в Германия и Япония (фиг. 10 – 12).

Фиг. 10. Giraffe Childcare Center, Париж – Франция, arch. Raphaelle Hondelatte, Mathieu Laporte

В срещуположните фасади на детската градина са вградени огромен жираф и мечок, които правят сградата разпознаваема от малките ѝ обитатели. Съдържа 60 места за детска градина и 20 места за ясла. Главните елементи на двете срещуположни фасади са огромни сюрреалистични животни – жълт жираф и бял мечок.

Фиг. 11. Die Katze Kindergarten, Карлсруе, Германия, Ayla Suzan Yöndel

Фиг. 12. Shomyo Kindergarten, Япония, arch. Masaharu Takasaki

Детската градина в Карлсруе е резултат от съвместната работа на художника Тому Унгерер и архитекта Аула Сузан Йондел.

Детската градина в Япония наподобява охлюв и в същото време покритието може да се асоциира с известните фигури от хартия – оригами.

2. Колористичен принцип

Колористиката е принцип за използване на цвета, като средство за формообразуване. Цветът носи смислова, емоционална и естетическа информация. Той има силно въздействие върху физиологичното и психичното здраве на човека. Цветът и формата организират архитектурния образ и съдействат за неговото по-непосредствено възприемане. Цветът има важно значение и за ориентацията в архитектурната среда. Затова колористичният принцип намира широко приложение в изграждането на архитектурния образ на детските градини. Чрез цвета могат да бъдат открити както функционални групи и елементи, така и различни детайли. В детските градини той се използва за маркиране на по-едри повърхности и обеми като обемите на груповите занимални или на по-дребни елементи, като конструкции, стени, врати и прозорци, обзавеждане и т.н.

Следвайки постулата на модернистите „формата следва функцията“ цветът в детските заведения може да се използва за открояване на отделните функционални групи на детските занимални. Съществуват многобройни примери в това отношение. Сред по-съвременните от тях могат да бъдат открити две детски градини в Барселона (фиг. 13, 14).

Главните функционални звена (групови занимални), решени в различни цветове, ясно разграничават и противопоставят обемите в сградата, като по този начин внушават един по-едър мащаб с жизнерадостно въздействие.

Фиг. 13. Els Colors Kindergarten, Барселона, Испания, RCR Arquitectes

Фиг. 14. Pablo Neruda Nursery School, Барселона, Испания, Rueda Pizarro

Основната тенденция в началото на новото хилядолетие обаче е използването на цвета предимно като акцент при растерни композиции на монохромни фасади и оброчването на части от тях, отвори на врати или прозорци (фиг. 15, 16). Разчленяването на фасадите на модулни елементи с различна големина и конфигурация и оцветяването им с различен цвят се прилага успешно както при проектирането на нови, така и при реконструкцията на съществуващи сгради с компактни обеми. Въвеждането на цвят в съответен растер спомага за удребняване на мащаба, при това в хаотично, но балансирано разположение в архитектурата на фасадите. Този похват е разпространен в различни части на света и асоциира архитектурния образ с пъзел или цветни пиксели. Тези по-абстрактни форми са лесно разпознаваеми в детска възраст, а цветът придава жизнерадост и позитивно внушение. Имат и възпитателен характер. Съвременните строителни и изолационни материали предоставят неограничени възможности в това отношение.

Фиг. 15. Troplo Kids Kindergarten, Хамбург, Германия, kadawittfeldarchitektur

Фиг. 16. Maria Enzersdorf Childcare Centre, Виена, Австрия, MAGK illiz

Фасадата на детската градина в Германия е с клетъчна структура и използване на чисти цветове за акценти и по-добра ориентация на децата от различните възрастови групи. Капацитетът е 100 места, предназначени за деца от 3 месеца до 6 години. Композицията е компактна с централно многофункционално пространство за игра и общуване. Удостоена е със златен медал за качество и енергоефективност.

В детската градина във Виена е въведен допълнителен ажурен растер на фасадата с цветни акценти в розово и зелено, които придават динамика и идентичност.

Получаването на пъзел е възможно и чрез използване на слънцезащитни устройства, еркерно издадени прозорци, изграждане на допълнителни декоративни фасади със собствено членение, като втора кожа на основните обеми, с други думи не само чрез обемите и тяхното растерно оцветяване, но и чрез въвеждане на специфични за конкретния случай детайли. За получаване на по-голямо разнообразие членението залага на хаотично равновесие на цветните акценти, които могат да бъдат и с различна конфигурация.

Като варианти на този подход могат да се посочат и редица примери с монохромни фасади, прорязани от прозорци с различна големина и форма, оброчени с разноцветни рамки в ярки цветове (фиг. 17, 18). Често се използват и еркерни прозорци в различно оцветяване, които, подобно пиксели, образуват една хаотична, но добре балансирана фасадна композиция. По-малките отвори са особено благоприятни в региони с топъл климат. Независимо от разнообразието на отворите фасадната композиция е подчинена на строгата логика на модулния растер.

Фиг. 17. Детска градина „Dalles des Olympiades“, Париж, Франция, Eva Samuel Architect Urbanist & amp

Фиг. 18. Детски образователен център, Москва, Русия, 700N Arkitektur и КРОСТ – А-проект

Детската градина в Париж е с капацитет 162 места. Интерес представлява дебелия енергоефективна фасада с вдлъбнати като ниши или еркерно издадени прозорци, които осигуряват мини уютни пространства за малките обитатели. Цветовото разнообразие откроява детската градина като една малка играчка между високите стоманобетонни жилищни кули.

Детският образователен център в Москва е на концерна „КРОСТ“ с вместимост 150 места за детска градина и 100 места – за начално училище. Реализацията е резултат от международен конкурс.

Цветът се използва и за изграждане на интерактивни динамични фасади в детските градини на базата на вертикални слънцезащитни устройства. Кинетичното въздействие на обектите чрез възможностите за промяна на образа в различните часове на деня или различните сезони осигурява благоприятен микроклимат в помещенията, приятна връзка с околната среда, но има и познавателно значение за децата. Характерни примери в това отношение са разширението на детска градина в Люблияна и детска градина в Бетанзос (фиг. 19, 20). Фасадите на сградата могат да имат както полихромно, така и монохромно въздействие.

Фиг. 19. Детска градина Кекек, Люблияна, Словения, Jure Kotnik Architecture

Подвижните вертикални панели в 9 цвята позволяват игра и смяна на цветовете във фасадното оформление. По този начин се получава динамична интерактивна фасада, която може да бъде както многоцветна, така и едноцветна, динамична или спокойна.

Фиг. 20. Детска градина, Бетанзос, Испания, Oscar Sanchez Architect

Същият ефект е налице и в детската градина в Испания, като основният мотив на редуване на цветовете е застъпен и в интериорното изграждане.

3. Екологичен принцип

Изчерпването на познатите енергийни източници в природата през последните години поставя на дневен ред въпроса с енергоефективността на архитектурните обекти, в това число и на детските градини. Не бива да остават настрана и социалните им функ-

ции, които са свързани с по-евтина поддръжка и съответно с по-голяма достъпност на населението до този вид услуги.

Енергоэффективната архитектура залага както на пасивни принципи за пестене на енергия (компактни обеми, подходяща ориентация и изолация, слънчеви пространства, слънцезащитни устройства), така и на активни средства за отопление и осветление чрез слънчеви колектори и фотоволтаични елементи. Тези принципи са налице и в редица проекти и реализации на детски заведения в различни краища на света, в студен или горещ климат, които несъмнено оказват влияние върху архитектурния им образ. Наблюдава се и тенденция за по-съществено застъпване на екологични рециклируеми естествени материали като дървото в изграждане на сградите за отглеждане, възпитание и обучение на децата в предучилищна възраст.

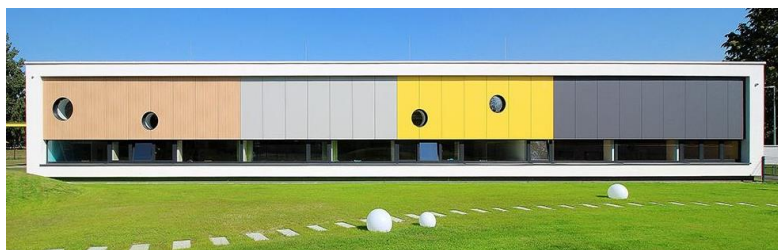
Фиг. 21. Fagerborg Kindergarden, Осло, Норвегия, Reiulf Ramstad Architects

Фиг. 22. Sighartstein Kindergarten, Залцбург, Австрия, Kadawittfeldarchitektur

Разположена в малък парк в Осло, детската градина от 4 групи за деца от 1 – 3 години и 3 – 6 години се вписва в околната среда чрез екологичната дървена обшивка. В зависимост от светлината може да се асоциира с извънземен космически кораб, приземил се на това място.

Компактният двуетажен обем на детската градина в Залцбург се вписва в контекста на заобикалящата природна среда чрез зелената мрежа от вертикални елементи, имитиращи трева и осигуряващи разпознаваем екологичен образ на детското заведение. В същото време те осигуряват необходимата слънцезащита, единство на архитектурния образ и синхрон с околната зеленина. Целта е да се осигурят хармонични отношения между децата и природата, а зеленият цвят символизира „живота, младостта и пролетта“.

Фиг. 23. Yellow Elephant Kindergarten, Полша, Xystudio

Детската градина е с капацитет 125 места, 2 яслени и 3 градински групи. Център на композиционното решение е вътрешен двор с възможност за засенчване, към който се отварят обширните коридори пред групите, където са разположени и гардеробчетата. Композицията е максимално компактна, с лаконичен минималистичен образ на фасадите.

Връзката с природата се подчертава не само чрез използването на дървото като основен материал, но и чрез интерпретацията на различни природни форми и създаването на една органична архитектура, вписана в контекста на средата (фиг. 24, 25). Залага се на топлината и спокойствието на естествения материал. Композициите като екстериор и интериор са монохромни, без цветови акценти. Редица психолози намират този подход като по-подходящ за неукрепналата още детска психика като не я натоварва излишно с много информация и впечатления.

Фиг. 24. Nursery +E In Marburg, Марбург, Германия, Opus Architekten

Детската градина е с абстрактен образ с елементи на стила деконструктивизъм. Обемното изграждане на детската градина е съобразено с изискванията за енергоефективно строителство и експлоатация.

Фиг. 25. Детска градина, Гуастала – Италия, Mario Cucinella Architects

Детската градина е с органична архитектура, изпълнена с естествени материали. Подходящото осветление, събирането на дъждовните води, фотоволтаичните елементи на покрива спомагат за минимизиране на разходите на енергия и поддържане на оптимален микроклимат в помещенията. Конструкцията е от дървени ребра, чиито вълнообразни линии създават динамично вътрешно пространство, в което се интегрират последователно зони за обучение, игри и комуникация.

Какъв да бъде архитектурният образ на детските градини – разпознаваем или абстрактен, спокоен или динамичен, монохромен или полихромен, екологичен или технологичен? Решенията се търсят в различни посоки и всяко едно от тях има своите аргументи и привърженици.

Прилагането на всеки един от разгледаните принципи зависи както от предпочитанията на архитектите и/или съветите на психолозите, така и от конкретната среда, в която се разполагат сградите на детските заведения. Конкретните ситуации изискват по-динамични или по-спокойни композиции, хармонично вписване или контрастно противопоставяне, подчинение на околното застрояване или необходимост от акцент. А умелото овладяване на обемите и ситуацията в отговор на съвременните изисквания е предизвикателство както за младите проектанти, така и за опитните специалисти.

Благодарности

С благодарност към проф. д-р арх. Боряна Генова за професионалната помощ, ползотворните дискусии и насоки при формулирането и прецизирането на изложените принципи за изграждане на архитектурния образ на съвременните детски градини.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Маринов, И., Николова, Й., Славова, Р. и колектив.* Нови насоки за развитие и изисквания към материалната база на детските заведения и ЕСПУ – I степен, I, II, София, 1982.
2. *Николова, Й.* Детски заведения, Техника, София, 1986.
3. *Николова, М.* Цветовите композиции в пространствата за деца. Сборник доклади с международно участие „Цветът и детето“, НХА, София, 2010.
4. *Николова, М.* Художественият образ и цветовата композиция на детските градини – концепции за изграждане. Сборник доклади „Детето на XXI век“, НХА, София, 2009.
5. *Георгиева, С.* Тенденции в изграждането на детските заведения. // Годишник на УАСГ, том XLIX, св. 1 – Архитектура и градоустройство, София, 2016.
6. *Брем, Х.* Магията на цветовете. Цветознание и цветопсихология. СофтПрес, София, 2010.
7. *Galindo, M.* Kindertgarens: Educational Spaces, Braun Publishing Ag, Switzerland, 2010.
8. Understanding color at home: Album, Thames&Hudson, London, 2004.
9. <http://www.archdaily.com/>
10. <https://bg.wikipedia.org>
11. <https://www.e-architect.co.uk/kindergarten-buildings>

CONTEMPORARY KINDERGARTEN EXTERIOR DESIGN: BASIC PRINCIPLES

S. Georgieva¹

Keywords: kindergarten, exterior design, principles, thematic, coloristic, ecological

ABSTRACT

The contemporary kindergarten exterior design – how does it look? Recognizable or abstract, calming or dynamic, monochrome or polychrome, ecological or high-tech?

The basic principles of contemporary kindergarten exterior design could be summarized as follows:

- Thematic principle, relying on communication.
- Coloristic principle, relying on abstract shape and color emphasis.
- Ecological principle, relying on harmonious coexistence between human and nature.

¹ Snezhina Georgieva, e-mail: georgieva.snezhina@gmail.com